

NACIONALINĖ SVEIKATOS TARYBA

POSĖDŽIO „DĖL JAUNIMO PRIKLAUSOMYBIŲ PROBLEMATIKOS“

SPRENDIMAS

2024 m. lapkričio 13 d. Nr. N-3

Vilnius

Nacionalinė sveikatos taryba (toliau – Taryba) posėdžio, vykusio 2024 m. spalio 30 d., metu atkreipė dėmesį, kad tai tęstinis posėdis, nes jaunimo priklausomybių problematikai buvo skirtas 2024 m. birželio 26 d. vykęs išvažiuojamasis posėdis Klaipėdoje bei 2023 m. spalio 25 d. organizuotas posėdis „Dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, prieinamumo mažinimo“, kuriuose dalyvavo skirtingų suinteresuotųjų institucijų atstovai. Tęstinio posėdžio metu buvo aptarta Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento veikla įgyvendinant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimą Lietuvoje, išklaustas pranešimas „Alkoholis ir smegenys: virtualios realybės patirtys ugdant jaunuolius“ bei Lietuvos neformaliojo švietimo agentūros Sveikos gyvensenos skyriaus patirtis ugdant sveiką gyvenseną neformaliai.

Posėdžio metu akcentuota, jog dar nėra galutinių Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo Europos mokyklose tyrimo ESPAD - 2023 (angl. The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs), kuris vykdomas kas 4 metus, rezultatų, tačiau esamos tendencijos kelia nerimą. Lietuvoje alkoholio vartojimo pikas buvo 2003 m. Po 2003 metų Lietuvoje ir Europoje mažėja bent kartą per gyvenimą išgėrusių alkoholio mokinių dalis. Išgėrusių alkoholio bent kartą per gyvenimą didesnę dalį sudaro merginos nei vaikinai. ESPAD tyrimo 2019 m. duomenimis sumažėjo bent kartą per 30 d. iki apklausos alkoholio išgėrusių mokinių dalis nuo 77 proc. 2003 m. iki 27 proc. 2019 m. ir tai žymiai geresnis rodiklis nei ESPAD šalių vidurkis (47 proc.). Tai leidžia daryti prielaidą, kad tam tikros prevencinės priemonės Lietuvoje veikia. Šiuolaikinės tendencijos rodo, kad turi būti ieškoma inovatyvių priemonių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje, nes užaugo nauja jaunuolių karta, kuri kitaip priima informaciją, todėl sudėtinga informacija turi būti pateikiama auditorijai prieinamu būdu, patraukliu ir lengvai suprantamu formatu.

Posėdžio metu pažymėta, kad Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų

įgyvendinimo 2023-2026 metų plane yra numatyti bendri institucijų tikslai psichoaktyviųjų medžiagų prevencijoje ir kontrolėje. Šiame plane ypatingas dėmesys yra skiriamas prevencijai, kurios tikslas - atitolinti ar sumažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir valdyti jų vartojimo riziką įgyvendinant prieinamą, skirtingus poreikius atitinkančią, moksliniais duomenimis grįstą psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją. Įgyvendinant šį tikslą numatyta sukurti prielaidas kokybiškai ir veiksmingai prevencijai vykdyti ir vertinti bei prireikus sukurti naujai kylančius iššūkius atliepiančias programas.

Taryba posėdžio metu, išklausiusi pranešimus bei įvertinusi diskusijas, dalyvaujant Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento, Lietuvos neformaliojo švietimo agentūros, visuomenės sveikatos biurų, švietimo bendruomenės atstovams, atkreipia dėmesį, kad:

- vis dar stokojama nuoseklaus strateginio planavimo, įgyvendinimo, kompleksinio požiūrio, siekiamo poveikio vertinimo, pasiektų rezultatų analizės, savalaikių pokyčių ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo įvairiuose sektoriuose, mažinant psichoaktyviųjų medžiagų prieinamumą, vartojimą;
- nepakankamai veiksmingas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos koordinavimo metodinis vadovavimas ir kompetencijos savivaldybėse;
- per retai įsiklausoma į moksleivių, jaunimo organizacijų išsakomą nuomonę, kai kalbama apie psichoaktyviųjų medžiagų prevenciją, prieinamumo, vartojimo mažinimą.

Taryba, siekdama teigiamų pokyčių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje, n u s p r e n d ž i a siūlyti:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

1.1. įgyvendinant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją ir toliau telkti Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją, Sveikatos apsaugos ministeriją, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentą, edukologijos ir sveikatos mokslininkus, moksleivių ir jaunimo organizacijas konstruktyviam bendradarbiavimui.

2. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai:

2.1. įgyvendinant Gyvenimo įgūdžių programą, kuri yra pradinio ir pagrindinio ugdymo dalis, skirta bendrosiose programose numatytiems kompetencijoms ugdyti, pakankamą dėmesį skirti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai, stiprinant pedagogų kompetencijas šioje srityje;

2.2. kartu su Lietuvos neformaliojo švietimo agentūra toliau skatinti neformalaus ugdymo veiklas, įtvirtinant mokiniams formalaus ugdymo pamokose suteikiamas žinias, ieškoti

inovatyvių priemonių ir būdų sveikos gyvensenos ugdymo, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityse;

2.3. organizuoti ir skatinti pasidalijimą gerąja patirtimi ir skleisti ją visuomenėje.

3. *Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentui:*

3.1. bendradarbiaujant su Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto, Socialinės apsaugos ir darbo bei Vidaus reikalų ministerijomis, plėtoti efektyvią psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių sistemą;

3.2. įstatyminiu lygmeniu įtvirtinti už psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės ir prevencijos koordinavimą atsakingą struktūrą savivaldybėse;

3.3. teikti metodinę pagalbą savivaldybėms, siekiant įgalinti jas įgyvendinti įrodymais grįstas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemones;

3.4. užtikrinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybę, tobulinant specialistų kompetencijas bei įgalinant pritaikyti naujausias mokslo žinias, planuojant ir finansuojant prevencines priemones;

3.5. koordinuoti integruoto psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pirminės prevencijos modelio kūrimą ir įgyvendinimą;

3.6. organizuoti ir skatinti pasidalijimą gerąja patirtimi ir skleisti ją visuomenėje.

4. *Lietuvos savivaldybių asociacijai kartu su Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentu, savivaldybių visuomenės sveikatos biurais ir savivaldybei pavaldžiomis įstaigomis:*

4.1. toliau stiprinti konstruktyvų tarpinstitucinį, tarpsektorinį bendradarbiavimą psichoaktyviųjų medžiagų prevencijos, vartojimo, prieinamumo mažinimo srityje ir remiantis mokslo įrodymais planuoti, įgyvendinti prevencines priemones, atsižvelgiant į vietos situaciją, poreikius ir esamą siuntesuotųjų pusių įsitraukimą. Priemonių efektyvumą vertinti naudojant vietos duomenis;

4.2. dalyvauti kuriant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos tinklą, kurio veiklos pagrindas – įrodymais grįstų intervencijų taikymas, dalijimasis gerąja patirtimi tarp savivaldybių, stiprinant vietinius atsakus į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo problemas;

4.3. organizuoti ir skatinti pasidalijimą gerąja patirtimi ir skleisti ją visuomenėje.

Pirmininkas

Algirdas Utkus